ZPRAVODAJ Č. 27

PODZIM 2019

REGIONÁLNÍ FOLKLOR DO ŠKOLY

NÁRODNÍ ÚSTAV LIDOVÉ KULTURY

Zpravodaj 27

Podzim 2019

Milí přátelé,

přejeme vám dobrý, zajímavý a úspěšný nový školní rok.

První letošní Zpravodaj věnujeme jen úkolům na nový školní rok, proto zde nenajdete ještě žádné zprávy ze škol a zprávy o tom, co se událo. Prosíme vás, abyste věnovali pozornost uvedenému výčtu úkolů. Těšíme se na to, jak právě vy téma zpracujete, co zajímavého zjistíte a vytvoříte.

A. Sch. + M. M. + L. J.

I. Aktuálně

Naše téma v letošním roce: Ř E M E S L A

Naše úkoly:

- Zjistěte, jaká řemesla byla dříve obvyklá ve vaší obci, ve vašem městě.
- Bylo tam nějaké výjimečné řemeslo nebo řemeslník?
- Zjistěte, jestli se někdo ve vaší rodině (dědeček, pradědeček, strýc apod.) věnoval řemeslu, případně, jaké povolání bylo ve vaší rodině nejčastější.
- Dědilo se ve vaší rodině nějaké povolání (řemeslo)?
- Navštivte nějakou dílnu nebo muzeum, kde poznáte práci řemeslníka.
- Vyhledejte a naučte se říkadlo o řemeslníkovi.
- Naučte se písně o řemeslech.

- Zvolte si na každý měsíc 1 píseň, to bude píseň měsíce. (Předpokládáme, že bude o řemeslnících a nemusí být jen z vaší obce, z vašeho kraje, i když takovým písním dáte přednost. Letos se tedy naučíme 10 nových písní!

II. Pro učitele

Řemesla

Řemeslo je činnost, při níž převažuje ruční práce za použití speciálních nástrojů. Každé řemeslo vyžaduje manuální a intelektuální dovednost, často tvořivost. Provozovalo se i provozuje pro obživu a pro výdělek.

Podle archeologických nálezů je zřejmé, že už v období Velké Moravy (9.- 10. stol.) působili zruční řemeslníci – uměli vyrábět nádoby, zbraně, tkaniny i ozdoby. Rozvoj řemesel je spojen s potřebou specializace činností, a to od středověku. Dovednosti našich řemeslníků obohatil příchod německých a nizozemských řemeslníků do našich zemí. Některá řemesla od nich přejala částečně i slova pro pojmenování nástrojů. Po Bělohorské bitvě nastal u nás velký úpadek řemesel (vystěhováním, konfiskací majetků, válečným zničením majetku…). K obnově a novému rozmachu řemesel došlo až ve století 17. a zvláště v 18. stol. V 19. stol., se vznikem průmyslu, začala řemesla upadat, protože řemeslníci nemohli s průmyslovou výrobou soutěžit. Jejich výrobky i činnosti se staly vzácností a dnes je považujeme za kulturní dědictví. Vznikla umělecká řemesla (výsledkem je umělecky hodnotné dílo).

Řemeslo se nejprve dědilo, tedy přecházelo z otce na syna. Teprve později začali mistři přijímat do učení i cizí zájemce. Nejníže byl **učedník**, výše byl **tovaryš**, tj. ten, který byl vyučený, ale ještě neměl praxi. Teprve po 3-5 letech odcházel a osamostatňoval se. Stával se **mistrem.**

Od 14. stol. se u nás řemeslníci spojovali do **cechů**. Ty je chránily, později se staly brzdou, protože bránily vzniku nových technologií a byly překážkou pro konkurenci. V 19. stol. cechy zanikají.

Řemesla byla spojena se zajištěním obživy (mlynáři, pekaři, řezníci apod.), s ošacením (ševci, koželuzi, tkalci, soukeníci, barvíři, později i krejčí, švadleny, vyšívači apod.). Pro zajištění obydlí a nástrojů byli důležití tesaři, později zedníci, stolaři, koláři, také kováři). Některá řemesla jsou pevně svázána s určitým krajem, místem (např. hrnčina se vyráběla tam, kde bylo dostatek mazlavé hlíny - jílu.)

III. Motivace k tématu

Přečtěte si pohádku O kohoutkovi a slepičce. Kolik řemesel v pohádce objevíte?

O kohoutkovi a slepičce

Kohoutek a slepička si vyšli spolu do obory na jadérka.

Kohoutek řekl: „Co kdo z nás najde, bude oběma napolovic.“!

Tak dobře, odpověděla slepička. Hrabala a hrabala až

vyhrabala jadýrko a upřímně se s kohoutkem o ně rozdělila.

Potom vyhrabal kohoutek taky jadýrko, ale byl lakomý, chtěl je honem sám zhltnout, aby slepička neviděla. Ale jadýrko mu zůstalo v krčku.

„Běž honem, slepičko, přines vodu, sic umřu.“ Jak to řekl, převalil se na zemi nožkama vzhůru.

Slepička běžela ke studánce: „Studánko, dej vody mému kohoutkovi: leží tam v oboře, nožky má nahoře – bojím se, bojím, že umře.“

Studánka řekla: „Nedám ti vody, dokud mně nepřineseš od švadleny šátek.“

Slepička běžela ke švadleně: „Švadlenko, dej šátek studánce, studánka dá vody kohoutkovi: leží tam v oboře, nožky má nahoře, bojím se, bojím, že umře.“

Švadlena řekla: „Nedám ti šátek, dokud mi nepřineseš od ševce střevíčky.“ Slepička běžel k ševci.

„Mistře, dej střevíčky švadlence, švadlenka dá šátek studánce, studánka dá vody mému kohoutkovi: leží tam v oboře, nožky má nahoře, bojím se, bojím, že umře.“

Švec řekl: „Nedám ti střevíčky, dokud mi nepřineseš od svině štětiny.“ Slepička běžela ke svini:

„Sviňko, dej ševci štětiny, švec dá střevíčky švadlence, švadlenka dá šátek studánce, studánka dá vody mému kohoutkovi: leží tam v oboře, nožky má nahoře, bojím se, bojím, že umře.“

Svině řekla: „Nedám štětiny, dokud mi nepřineseš od sladovníka mláto.“ Slepička běžela ke sladovníkovi: „Sladovníku, dej svini mláta, svině dá ševci štětiny, švec dá střevíčky švadlence, švadlenka dá šátek studánce, studánka dá vody mému kohoutkovi: leží tam v oboře, nožky má nahoře, bojím se, bojím, že umře.“

Sladovník řekl: „Nedám ti mláta, dokud mi nepřineseš od šafářky smetanu.“ Slepička běžela k šafářce:

„Šafářko, dej sladovníkovi smetany, sladovník dá svini mláta, svině dá ševci štětiny, švec dá švadlence střevíčky, švadlenka dá šátek studánce, studánka dá vody mému kohoutkovi: leží tam v oboře, nožky má nahoře, bojím se, bojím, že umře.“ Šafářka řekla: „nedám ti smetany, dokud mi nepřineseš z louky travičku.“ Slepička běžela k louce:

„Louko, dej šafářce travičky, šafářka dá sladovníkovi smetany, sladovník dá svini mláta, svině dá štětiny ševci, švec dá střevíčky švadlence, švadlenka dá šátek studánce, studánka dá vody mému kohoutkovi: leží tam v oboře, nožky má nahoře, bojím se, bojím, že umře.“ Louka řekla: „Nedám ti travičku, dokud mi nevyprosíš z nebe rosičku.“ Slepička poprosila i nebe.

Slitovalo se nebe nad kohoutkem a seslalo louce rosičku, louka dala travičku, šafářka smetanu, sladovník mláto, svině štětiny, švec střevíčky, švadlena šátek, studánka vodu. Slepička ji nabrala do zobáčku, a jakmile ji kohoutkovi do krku vpustila, sklouzlo mu jadýrko dolů, kohoutek vyskočil na nožky a vesele zakokrhal: „Kikiriký!“ od té doby už nebyl lakomý a upřímně se dělil se slepičkou.

IV. Ukázka plánu pro školní rok

Plán TJD 2019-20 Dolní Rožínka 1. - 4. tř. (Janoušová, Špačková)

V průběhu roku uskutečníme tyto akce:

- vytvoříme a vyhodnotíme anketu o povoláních rodičů, prarodičů při využití učiva o povoláních, upřesníme pojem řemeslo
- anketu se pokusíme využít i pro žáky 2. stupně
- anketní listy nabídneme prostřednictvím sociálních pracovnic k vyplnění klientům Domova seniorů Mitrov
- žáci 6. třídy pod vedením S. Špačkové připraví řemeslné dílny pro žáky 1. - 3. roč.
- uskutečníme návštěvu muzea v Bystřici nad Pernštejnem – zaměření na řemesla (především tkalcovství – len)
- uskutečníme exkurzi do výrobny modrotisku v Olešnici (p. Danzinger)
- děti si vyzkouší výrobu modrotisku
- pokusíme se domluvit návštěvu kovárny (hodně písní o kovářích)

Plán výuky písní s řemeslnou tématikou:

- písně z učebnic HV:
  - Já jsem kováříček (HV pro 2. tř., Nová škola str. 5)
  - Kováři, kováři (HV pro 2. tř., Nová škola str. 11)
  - Kalamajka (HV pro 2. tř., Nová škola str. 31)
  - Pekla vdolky (HV pro 3. tř., Nová škola str. 5)
  - V tom našem mlejně (HV pro 4. tř., Nová škola str. 37)

- regionální písně
  - Kováři umouněný (Hora: Písničky a popěvky ze severu Horácka, str. 103/280)
  - Pekla vdolky (Hora: Písničky a popěvky ze severu Horácka, str. 111/309)
  - Soukám plátno (Hora: Písničky a popěvky ze severu Horácka, str. 112/313)
  - Ševče, ševče (Hora: Písničky a popěvky ze severu Horácka, str. 51/120)
  - V údolí pod strání (Hora: Písničky a popěvky ze severu Horácka, str. 95/246)
  - Já sem kováře syn (Brtník: Zpěvník horáckých písní po lidech sebraných, str. 296)

V. Inspirace – knihy o řemeslech

Miroslav Janotka, Karel Linhart: Řemesla našich předků, nakl. Svoboda 1987

Klára Smolíkova: Řemesla (ilustrace Honza Smolík), Albatros

Jaroslav Kocourek: Stará řemesla, Rubico 2018

Gudrun Sulzenbacher: Zapomenutá řemesla a život na venkově, Slovart 2003

Agostino Traini: Povolání a řemesla – Čím můžu být, Fragment 2019